

podjetja je opisal zelo skromno, bolj se je razmahnil na straneh, ki opisujejo takratno finančno poslovanje, in govori o vrstah ekonomskih vprašanj, tudi o takih, ki jih naša družba doslej ni znala rešiti. Iz tega razvidimo njegovo razgledanost in znanje ter najdemo odgovor, zakaj je Kreditni zavod za trgovino in industrijo uspešno posloval. Navedimo le nekaj primerov. Jadranska banka je 1924. leta zašla v velike težave in je med neuspešnimi poizkusi reševanja prodala tudi svoj 30 % delež. Kupil ga je dunajski Creditanstalt, ki je s tem postal večinski lastnik. Ko pa je prišel zaradi svetovne gospodarske krize 1931. leta v kratkotrajne težave, je Avgust Tosti z lastno iznajdljivostjo in nujno pomočjo bana Marušiča uspel od dunajskega lastnika odkupiti delnice. Pokazalo se je, da je ta kontroliral že nad 80 % celotne delniške glavnice ljubljanskega podjetja. Kreditni zavod za trgovino in industrijo v Ljubljani je bil tudi v mesecih najhujše gospodarske krize likviden, svojim vlagateljem in upnikom je stalno izplačeval vse zneske in je bil eden redkih, ki se v težkih časih ni zatekel pod zaščito državnih oblasti. Poslovne zveze je imel ne le z nekdanjo dunajsko centralo, ampak tudi takimi sistemi kot so bili Praška kreditna banka, Credito Italiano (Milano), Credit Lyonnais (Pariz), Midland Bank (London), Guaranty Trust Company of New York. Kreditni zavod za trgovino in industrijo v Ljubljani je bil eden izmed bistvenih členov slovenskega gospodarstva v stari Jugoslaviji.

Kot je verjetno iz zgornjih vrst že razvidno, je naslov Tostijeve knjige nekoliko predimenzioniran, saj največ govori o lastnem podjetju. Dejansko imamo pred seboj skromno in neambiciozno pripoved uspešnega poslovneža, ki je naročnikom pokazal, da so podjetniki poslovali kot podjetniki, da ni mogoče govoriti o protiljudski zaroti kapitalistov. Vsakomur bi moralo biti jasno, da sta ekonomija in politika lahko tesno povezani, vendar druga ne more brez prve. Kako bi razumeli urednika in neposrednega naročnika, ki se sprašuje: »... ali ni bila res velika škoda, da smo leta 1945 začeli na vseh področjih življenja popolnoma znova...?« Zakaj niso zaupali znanju in poštenju? Avgusta Tostija so imeli celo proti njegovi volji pri roki! Za veliko večino velja, da ideološki nasprotniki niso avtomatično nasprotniki naroda, iz katerega so izšli. Kdor pričakuje, da je dobil s Tostijevo knjigo znanstveno študijo, se moti. Dejansko je to nekakšna kombinacija spominov in učbenika, ki nam pomaga spoznati in razumeti predvno slovensko ekonomijo in njeno poslovanje. Avtor nas na eni strani seznanja z nastankom naših bank, nacionalizacijo starih podjetij, nastajanjem in širjenjem delniških družb in drugih podjetij. Mimogrede objavlja tudi spoznanja in ocene, da so bili Slovenci »kot industrijski delavci zelo sposobni, pridni in skromni«, vendar imeli »zelo malo smisla, da bi se udeleževali pri podjetjih, posebno industrijskih...« »Slovenski kapital je miroval kot hranilne vloge v denarnih zavodih in je prišel v obtok večinoma le pri nakupu in prodaji nepremičnin in v trgovskem obratovanju...« Priznati je treba, da takih ocen naše preteklosti nismo veliko brali, tu pa bi jim bilo treba bolj prisluhniti in vrednotiti še koga drugega kot samo literate.

Prof. Ivan Ribnikar, ki je napisal predgovor h knjigi, si je ob njenem izidu zaželel, da bi se nekaj ekonomistov lotilo ekonomske zgodovine in da bi bila ekonomska zgodovina med ekonomisti nekaj običajnega. Naj se mu uresniči želje, čeprav so menda ekonomisti sami pognali lastno zgodovino s fakultete. Uredniška pripomba na strani 150 govori o nujnosti, da stroka spozna preteklost in svet okoli sebe. Tostijeve knjiga je dokument sposobnosti nekaterih naših prednikov ter neumnosti in nesposobnosti nekaterih naših sodobnikov. Ne gre prezreti tudi njenega sekundarnega pomena, to je prikaza ekonomskega znanja naših takratnih poslovnežev.

Stane Granda

Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani: 1919—1989. Uredniški odbor: Vasilij Melik, et al. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989. 264 strani.

V predgovoru k Zborniku Filozofske fakultete ob njeni sedemdesetletnici je dekan dr. Dušan Nečak upravičeno zapisal: »Za Slovence naša obletnica nima samo jubilejnega pomena, za nas je pomenil dogodek pred sedemdesetimi leti zgodovinski prelom. Ustanovitev Univerze in Filozofske fakultete je namreč pomenila zaokrožitev samostojnega in suverenega statusa naroda... saj si narodnega razvoja, njegove samozavesti in samospoštovanja, predvsem v zoperstavljanju tradicionalno ogrožujočemu pritisku večjih sosednih narodov, njegovega enakopravnega umeščanja med evropske narode ni mogoče predstavljati brez razvijanja ved, kot so slovenski jezik s književnostjo, zgodovina, filozofija, etnologija, umetniška zgodovina, muzikologija, geografija...«

Uvodno študijo z naslovom Predhodniki in začetki ljubljanske Filozofske fakultete je prispeval dr. Vasilij Melik. Pisec v tehtni in jedrnat študiji ugotavlja, da se je borba za visokošolski študij v Ljubljani odvijala že v devetdesetih letih 16. stoletja. Tako so bili jezuiti tisti, ki so pričeli z gimnazijskim poukom 1597. leta, prva visoko-

šolska predavanja pa so se pričela leta 1619 iz kazuistike (moralne teologije). V naslednjem stoletju smo pričra prizadevanj za razširitev še na filozofski študij. Tako so se leta 1704 pričela predavanja iz logike, kasneje pa še iz fizike, metafizike in matematike; to je bil trileten — popoln filozofski študij, kakor je bil v navadi na tedanjih filozofskih fakultetah. Filozofski študij je bil tedaj študij, ki ga je bilo treba opraviti pred vpisom na teološko, medicinsko ali pravno fakulteto. Avtor poudarja, da s filozofskim študijem, uvedenim na jezuitskem kolegiju v Ljubljani leta 1704, lahko začnemo predzgodovino današnje Filozofske fakultete. Pisec v nadaljevanju navaja, da je revolucija 1848 med drugim postavila tudi zahteve po vpeljavi novega in večjega obsega študija, še posebej pa ustanovitve univerze; 16. aprila 1848 so graški Slovenci prvič povežali idejo Zedinjene Slovenije z željo po slovenski univerzi, ki so jo avstrijske oblasti zavrnilo z bojaznijo po razširjanju slovenstva. Po revoluciji izpeljane šolske reforme — odprava licejev (visokih šol, ki niso bile univerze), kvalitetna okrepitev univerz, sprememba dotodanjega filozofskega študija v sedmi in osmi razred gimnazije — so uvedle kakovosten štiriletni študij »filozofskih« predmetov na univerzi; reforma je pomenila začetek moderne, znanstveno kvalitetne filozofske fakultete. Žal pa je reforma prizadela Slovence, saj je bilo z ukinitvijo ljubljanskega liceja (1849), konec višjega šolstva v Ljubljani (z izjemo bogoslovja). Boj za slovensko univerzo se je ponovno močno razmahnil v času taborov (1869—1871), zlasti pa po letu 1898. Vendar je šele ustanovitev Države Slovencev, Hrvatov in Srbov postavila na dnevni red oblikovanje slovenske univerze (23. novembra 1918). Po velikih naporih so 12. novembra 1919 bili izvoljeni prvi rektor in prvi dekani; s tem se je začelo tudi samostojno življenje Filozofske fakultete. 15. novembra 1919 se je začelo vpisovanje in 3. decembra prvo predavanje — prof. Ramovš je govoril o historični gramatiki slovenskega jezika. Dr. Vasilij Melik v zaključku svojega prispevka poudarja, da je slovenski značaj ljubljanske univerze slonel v prvi vrsti na Filozofski fakulteti, zato ima ta med fakultetami posebno mesto.

Naslednji prispevek z naslovom Filozofska fakulteta po sedemdesetih letih delovanja je napisal dr. Vladimir Pogačnik. Pisec navaja, da je ljubljanska Filozofska fakulteta pričela svoje neprekinjeno delovanje v zimskem semestru 1919/20, in sicer z 245 študenti, v šolskem letu 1988/89 pa je število naraslo že na 2305 študentov, katerim poučuje 228 pedagoških delavcev. Ob ustanovitvi je imela fakulteta 17 oddelkov, prav tako kot danes, vendar je sedem strok sestavljalo prirodoslovno-matematični del, ki se je ločil od humanistično-družboslovnega leta 1949 oziroma 1957; medtem je zrastle na fakulteti sedem novih strok. V nadaljevanju nas avtor seznanja z razvojem organizacije študija na fakulteti skozi sedem desetletij. Tako je danes na Filozofski fakulteti mogoče študirati 25 različnih strok po osemsemestrskih programih. Organiziran je tudi podiplomski magistrski študij na vseh študijskih programih; prav tako je mogoče doseči doktorat znanosti na vseh znanstveno-raziskovalnih področjih.

V nadaljevanju Zbornika sledijo pregledni historični prikazi delovanja posameznih oddelkov s kratkimi življenjepisi pedagoških delavcev, bibliotekarjev in strokovnih tajnikov, ki so bili v razdobju 1919—1989 redno zaposleni na fakulteti. Prikaze so napisali: dr. Frane Jerman (Oddelek za filozofijo), Alojz Cindrič (Oddelek za sociologijo), dr. Boris Kožuh (Oddelek za pedagogiko), dr. Drago Žagar (Oddelek za psihologijo), dr. Ignacij Voje (Oddelek za zgodovino), dr. Nace Šumi (Oddelek za umetnostno zgodovino), dr. Jože Kastelic (Oddelek za arheologijo), dr. Božidar Jezernik (Oddelek za etnologijo), dr. Vladimir Klemenčič (Oddelek za geografijo), dr. Breda Pogorelec (Oddelek za slovanske jezike in književnosti), dr. Meta Grosman (Oddelek za germanske jezike in književnosti), dr. Kajetan Gantar (Oddelek za klasično filologijo), dr. Janko Kos (Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo), dr. Bojan Čop (Oddelek za primerjalno in splošno jezikoslovje ter orientalistiko), dr. Jože Sivec (Oddelek za muzikologijo), dr. Branko Berčič (Oddelek za bibliotekarstvo) ter mag. Edvard Mihelčič (Pedagoška enota za telesno vzgojo), dr. Barica Marentič-Požarnik (Center za pedagoško izobraževanje) in dr. Nace Šumi za Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, o katerem je zapisal, da je »Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani od svoje ustanovitve dalje vseskozi opravljala pomembno raziskovalno delo, saj resen visokošolski študijski proces brez znanstvenih osnov sploh ni mogoč«.

V predgovoru je dekan dr. Dušan Nečak zapisal: »Z Zbornikom, ki je pred vami, želimo trajno obeležiti naš jubilej in obenem zapolniti vrzel, ki zija v našem vedenju o Filozofski fakulteti«. Lahko zapišemo, da vsebina Zbornika v polni meri opravičuje svoj namen, še več, »Filozofska fakulteta je lahko ponosna na svoj delež, ki ga ima v zgodovini slovenskega naroda in pri razvoju znanosti«.

Avgust Lešnik